

W Tlalokanie Świętego Franciszka- synkretyzm religijny i dialog międzykulturowy w chrześcijańskich tekstach "Cantares Mexicanos"

Przedmiotem badań prezentowanego projektu będzie zbiór pieśni spisanych w XVI wieku w języku Nahuatl (azteckim) wchodzący w skład manuskryptu znanego jako *Cantares Mexicanos*. Od momentu podboju ziem dzisiejszego Meksyku przez Hernanda Korteza rdzenna ludność zamieszkująca te tereny była sukcesywnie poddawana ewangelizacji, najpierw przez konkwistadorów, a następnie przez europejskich, głównie hiszpańskich, duchownych. Franciszkanie, Dominikanie i Augustianie, którzy jako pierwsi rozpoczęli te działania na wielką skalę, szybko zorientowali się, że Aztekowie dysponowali bardzo bogatą tradycją oralną, a ich system wartości nie był aż tak odmienny od chrześcijańskiego jak mogło się wydawać na pierwszy rzut oka. Razem ze swoimi indiańskimi uczniami zaczęli więc przystosowywać dawne modele utworów do nowych potrzeb. Śpiewano-taneczne performanse (cuicatl), które w czasach przed-hiszpańskich pełniły ważną rolę w przekazywaniu wiedzy o przeszłości i umacnianiu tożsamości kulturowej grupy, okazały się doskonałym narzędziem ewangelizacyjnym. Jednakże, właśnie ze względu na ich zakorzenienie w tradycji przodków, były one jednocześnie również przestrzenią, w której Indianie mogli przemycać elementy dawnego kultu w sposób niezauważalny dla braci zakonnych. Podstawowym celem projektu jest analiza procesu tworzenia pieśni o tematyce chrześcijańskiej zawartych w badanym manuskrypcie, a także ich roli w procesie ewangelizacji.

Poprzez szczegółowe odtworzenie kontekstu tworzenia i przedstawiania tych pieśni, a także ich krytyczne tłumaczenie i analizę kulturowo niejednoznacznych sformułowań (tj. możliwych do zinterpretowania w różnoraki sposób w zależności od tego, czy odbiorca był indiańskim neofitą, czy przedstawicielem europejskiego duchowieństwa) spróbujemy odpowiedzieć na następujące pytania: Jakie metody i strategie tłumaczeniowe zostały wykorzystane, aby przekazać znaczenie terminów ściśle związanych z religią chrześcijańską (np. dusza, piekło, niebo, grzech, spowiedź, itp.) w języku Nahuatl, który nie posiadał przecież stosownych ekwiwalentów? Jakie metafory, toposy kulturowe, symbole i inne środki językowe z dawnej tradycji oralnej Azteków zostały wprowadzone do badanych pieśni? Czy Indianie tworząc i śpiewając te pieśni dawali wyraz swojej chęci konwersji na chrześcijaństwo, a pojawiające się w nich nawiązania do tradycji przodków miały charakter czysto formalny? A może, jak podejrzewali niektórzy zakonnicy (np. Bernardino de Sahagún), niechętni narzucaniu nowej ideologii świadomie przemycali w nich elementy dawnego kultu?

Zrozumienie przekazu ukrytego pod grubą warstwą przed-hiszpańskich metafor i symboli, wymieszanych z neologizmami, zapożyczeniami i innymi zabiegami językowymi służącymi do przełożenia doktryny chrześcijańskiej na język aztecki odsłoni przed nami prawdziwe znaczenie kolejnego z wielkich źródeł wiedzy o historii Nowej Hiszpanii. Jak dotąd *Cantares Mexicanos* tłumaczone były głównie w sposób dosłowny, przez co ich lektura wydaje się błędzeniem po omacku w chaosie pełnym kwiatów, ptaków, zapachów i barw. Dopiero świadomość znaczenia kryjącego się za każdym z tych symboli pozwala zrozumieć prawdziwą wiadomość kryjącą się w danej pieśni. Jednym ze spodziewanych efektów projektu jest właśnie taka interpretacja tych pieśni, która uniesie zasłonę języka symbolicznego i pozwoli zrozumieć, o czym naprawdę one opowiadały. Ponadto, postaramy się także pokazać jak niektóre z terminów chrześcijańskich zlały się w świadomości twórców tych pieśni z ich dawnymi wierzeniami, dając początek wielu synkretycznym praktykom religijnym, które po dziś dzień stanowią integralną część rytualnego życia wielu wspólnot indiańskich Meksyku i Gwatemali. Przykładem takiej fuzji jest tytułowa postać świętego Franciszka, który w *Cantares Mexicanos* przedstawiany jest jako władca Tlalokanu, królestwa azteckiego boga deszczu Tlaloka, a w niektórych współczesnych społecznościach Nahuia wciąż postrzegany jest jako władca grzmotu i burzy.